

gentia Reorum, in qua se fundant Actores, non est probata, clare, & certo, uti oportet. Ricciul. de Jure personarum extra Eccles. grem. lib. 5. cap. 6. num. 7. 8., Concio. alleg. civil. 100. num. 10., & seqq., Coccin. decis. 191. num. 3.

44 Unde obscuritate, & incertitudine probationum stante, Rei sunt absolvendi, Reg. cum sunt xi. de reg. Jur. in 6., l. favorabiliores ff. de reg. Jur. §. Retinende Inst. de Interd., Rota impressa post tract., Postb. de manuten. decis. 499., & ipse Postb. observat. 1. num. 20., cap. ex litteris de probat., c. Inter dilectos de fide Instrum.

45 Et dum agitur de tolendo jure Reorum quæsito tanto magis jura resiliunt, ut & Pontifex protestatur inter regulas cancelaria Regula 18., & Regula 35., numquā ei censeri derogatum.

46 Atque intrat Regula Actore non probante Reus absolvitur l. Actor C. de probat. cap. ex litteris de probat., Farinac fragm. Criminal. litera A. num. 26., & seqq.; Asserta enim negligentia sonat in delictum, unde non præsumitur, sed ab afferentibus est probanda, l. 3. §. si ad diem ff. de re militari, Afflct. decis. 13. num. 28., Serapion. decis. 455. num. 3., Farinac. tract. q. 31. num. 18. Menoch. de præsumpt. lib. 6., Præsumpt. 77. num. 30.

47 Cumque D.D. Actores in precibus Congregationi porrectis expresserint, seu asserterint, se fuisse diligentiores comparativè ad Reos, & plus elaborasse in lecturis, debent hanc majorem diligentiam etiam comparativè probare, nec sufficit probare positivè, se fuisse diligentiores, comparatiū enim natura sua comprehendit duo extrema, quorum unum superet aliud, l. hoc Edict. de Verb. signific.

48 Clausula etiam posita ab illustrissima Congregatione in rescripto (senza pregiudicio d' altri, che havessero maggior merito d' anzianità, o di fatica) præservat quidem Jus habenti, sed in genere, in individuo autē, qui prætendit habere hoc Jus, debet illud probare, & interim possessio, vel quascunx in lecturis suspenditur, sed est manutenebilis. Postb. de Manutenen. observat. 50. num. 7. 8., Serapion. decis. 144. num. 6., & decis. 1177., num. 3., Rota decis. 513. sub. num. 3. p. 1. recent., Puteus decis. 197. num. 17. lib. 1., & decis. 113. lib. 1., Marta de

Clausul. claus. 157. num. 1., Verall. decis. 119. p. 1., Othobon. decis. 116. num. 14. 15.

49 Fides Bedelli alias etiam relevantes patitur exceptiones, tūm quia non se extendit ad totum tempus, quo Rei à Laurea doctoralis suscepta ceperunt legere, sed omitit plures annos, quibuscō legisse credendum est, & plures in multo numero lectio-nes habuisse; tūm quia dum dicit integras tertiarias præterisse in quibus non legerint quæ nam sit ista tertiaria, non declarat, & alioquin ex confessione etiam Actorum, consuetudo est communis inter Dominos Medicinæ Doctores, quod tertaria subsequens ad festa Paschalia vacat, ex quo ipsi D.D. Medicinæ Doctores in curandis, & purgandis Civium corporibus, & plurimū implicantur; unde hæc depositionis, seu fidei pars nihil probat, quoad assertam negligentiam, tūm quia etiam involuit non nullas contradictiones, inverissimilitudines, incerta, deinde Oretenus Bedellus mihi interroganti respondit, se non tenere memoriam exactam de lectionibus toto tempore habitis à D.D. Reis, tum propter longum temporum cursum, tūm quia non semper ipse personaliter fuit præsens, sed plures suo loco substituit filium, quæ omnia bene ostendunt, quod fides date per eumdem Bedellum in hoc casu nullum gradum faciunt probationis, ad notata per Eminentis. D. Card. Cerrum decis. 809. num. 8., Farinac. q. 65. num. 148., & q. 68. num. 4.

Tum quia testificatio filii ex defecto attatis nullius est Virtutis ad allegata per Farinac. q. 79. cap. 1. num. 7., & seqq., ubi num. 9. testimonium Minorum, nec faciat præsumptionem, & num. 34., nec transfert onus probandi, & Bedellus testificans ad filii relationem dicitur testis de auditu, ab illo non fide digno, unde non est major fides præstanta Copiæ, quam Originali. Farinac. supranum. 85.

50 Ad effectum autem manutentionis sufficit Reis allegare inverissimilitudinem, & incertitudinem; quibus probationes actorum obsecurentur cap. in præsentia §. quare, ubi Barbosa num. 19., Fagnan. num. 14. de probat., Coccin. decis. 2342. nu. 14., Farinac. q. 86. num. 76., & q. 125. §. 1. num. 423., & seqq., & q. 62. num. 2., Cartar. decis. 95. nu. 14., Ricciul. de jure personarum extra Eccles. lib. 5. c. 6. n. 7., Guazin. defens 29. cap. 2. n. 2.

51 AC

51 Accedat, quod D. D. Rei non possunt dici negligentes ex quo accesserunt ad locum Cathedræ, sed ex defectu audientiū non habuerunt lectionem, tūm quia ex Sacra Scriptura dicitur (nolli effundere sermonem, ubi non est auditus), tūm quia ad inutilia non est obligatio, l. 2. in fine ff. Si quis in Jus vocatus non fuerit. Tusc. in V. frustatoria concl. 520.

52 Contendebant Actores in hoc casu electio-nis jus regulandum esse, sicut in concursu, in quo unusquisque docet, quæ requisita, quæ merita sibi competant, nec teneri aliena requisita, aut merita approbare, vel reprobare.

53 Verum hoc assertum haberet locum, si lectura, seu Cathedra vacaret, & reintegra plures concurrerent, ut consequerentur, & in nostro casu Cathedra non vacat, res non est integra, sed agitur de pri-vandis possessoribus, quod haberet ratio-nem pœnae per delictum, quod delictum omnino clare, & distinctè venit probandum ab Actoribus, quod ut supra visum est, non probarunt.

54 Quod, & potest explicari, & confirmari ex illo Evangelii Mathei cap. 25., ubi Parabolæ de Rege, qui uni dedit quinque tal-enta, alii autem duo, alii verò unum, sed

qui unum acceperat negligens negotiari fo-dit in terram, & abscondit pecuniam do-mini, undè reversus dominus ponens ratio-nem cum eis, audiens confessionem ex ore proprio de neglecta negotiatione, eum pri-vavit talento, & commisit illud diligenti-or, tamquam in præmium diligentiaz, privatio ergo prærequirit de Jure probatio-nem, vel confessionem negligentiaz ejus, qui Jure suo privandus sit.

55 Nec prætermittendum est, quod D. D. Rei exhibent plures attestations Domini-norum Doctorum testificantium, se pluries, & pluries audivisse Dominos reos conven-tos in Cathedra legentes, quas attestatio-nes licet non approbent Actores, tamen arbitriarum erit Judici aliqualem fidem eis præstare, saltem in adminiculum verissi-militudinis, cap. Presentium de testibus, Rota decis. 79. nu. 3. p. 1. divers., Gabriel de te-stibus concl. 2. nu. 62., & de probat. concl. 4. Maximè consideratis qualitatibus probatis-simis, & gradu doctorali attestantium, quæ etiam imperiali Oraculo comandan-tur, l. Testium fides ff. de testibus, ibi tu magis scire potes quanta fides habenda sit te-stibus, qui, & cujus sint dignitatis, & estimationis &c.

Juxta votum concessa fuit manutentio.

De Negligentia Mercatorum.

S U M M A R I A.

Mercatores, & negotiatores solent esse negligentes quoad spiritualia, diligenter vero quoad temporalia.

2. In Mercatoribus bona fides requiritur.

3. Tenentur servare pacta alias sine interpella-tione constituantur in mora, ita ut teneantur ad interesse.

4. Dies certa apposta in obligatione importat pa-tetum tacitum.

5. Suscipiens mandatum ad mercaturam, & ne-gotiationem, si sit negligens in administra-tione tenetur ad interesse, cum distinctione si mandatum sit in gratiam mandantis tan-tum, vel etiam sui.

6. Mandatarius substituens, nec intimavit man-danti, tenetur de Negligentia substituti.

7. Praepositus alicui negotiationi cum lucro tene-tur de levissima culpa.

8. Qui suscepit mandatum ad exigendum si ne-gligat exigere, si interim exactio fiat im-possibilis, ipse mandatarius tenetur ad in-teresse, & de non exactis.

9. Si mandans statuit terminum ad exigendum, & mandatarius negligat exigere in termi-no, & negotium fiat deterioris conditionis, mandatarius tenetur ad interesse.

10. Negligentia mandatarii non præsumitur, sed est probanda per afferentem.

11. Mercator conducens ministros negligentes, ita ut sibi, aut aliis damnum sequatur propter il-lorum negligentiam, debet sibi imputare.

12. Venditor interpellatus ad cognoscendum Emp-tori, vel suo Ministro rem venditam, per unicam interpolationem constituitur in mo-ra, ita ut teneatur ad damna, & interesse.

13. Mercatores in merito transportatione, non solven-

- solventes gabellam incident in pñnam legis
Commissoriae.
- 14 Pñna legis commissoriae consitit in eo, quod
non solvens gabellam amittat merces, quæ
fiant Gabellarii.
- 15 Lex Commisoria describitur, quod sit conven-
tio, ut debito, tempore statuto non soluto
res evadat Creditoris, vel Gabellarii.
- 16 Hæc pñna legis Comisoriae, vel ex pacto, vel ex
lege potest habere locum in quoquaque contra-
etu, in quo, quis non soluit, quod debebat.
- 17 Emptio, & venditio non dicitur contractus
cöditionatus, resolvitur tamen sub cöditione.
- 18 Non soluto integrò pretio in termino constituto
dominium non transfertur ipso jure in vendi-
torem, sed solum ei competit actio personalis.
- 19 Liberum erit vendori, qui non recepit pretium,
vel rem retinere ex pacto Commisoriae, vel
agere ad pretium, sed electa una via non
potest variare.
- 20 Emptor coactus restituere rem ob pretium non
solutu, an teneatur etiam restituere fructus
ex inde receptos, cum distinctione resolvitur.
- 21 Consideratur in eo casu, quod sit possessor bone fidei.
- 22 Vendor si petat ab Emptore fructus recom-
pensativos, non potest agere Commisoria.
- 23 Emptor negligens solvere pretium amittit aras,
quas dedit.
- 24 Commisoria pñna incurrit ubi est negligentia,
sublata negligentia nullu incurrit pñna.
- 25 Resolvitur in quibus casibus in pignore possit con-
tingere pactum legis Commisoriae, & n. 26. 27.
- 26 Debitor non potest consentire, quod pactum legis
Comisoriae apponatur pignori, quia seper cre-
ditor comitteret usaram, etiam a sponte dñe.
- 27 In contractu emptionis, & venditionis admittit
ur pactum legis Commisoriae, quia per
illud dislocuit venditio, at in pignore to-
tum vergit ad commodum creditoris, quod
est usurarium.
- 28 In pignore potest admitti pactum Commisoriae
in hoc sensu, quod neglecta restituzione pre-
tii pignoris vendatur ad Astatam.
- 29 Discutitur an pactum Commisoriae in pignore
saltet Juramento firmetur.
- 30 Pactum Commisoriae respectu fructuum ad-
huc damnatur tamquam pactum usurarii.
- 31 Afferuntur aliqui casus in quibus pactum Com-
misoriae possit sustineri in pignore.
- 32 Pactum Commisoriae non vitiat, sed vitiatur
in contractu pignorum.
- 33 Non solvens gabellam ipso Jure incurrit pñna
legis Commisoriae, & merces perdit.

- 36 Quod intrat etiamsi Mercator paratus esset sol-
vere, si tamen pertransiit locu, & non solvit.
- 37 Lis contestata cum Mercatoré vivente, qui
non solvit gabellas, eo mortuo transmitti-
tur ad heredes, & eos afficit, quatenus ad
eos pervenient merces, quæ ceciderunt in
commissum.
- 38 Fiseus, aut Publicanus, si negligat agere in-
fra quinquenium contra fraudantem, non
potest amplius consequi pñnam commissi.
- 39 Quod pertransiens, & non solvens gabellam à
commisso poterit excusari in pluribus casibus.
Primò si transeat per errorem involuntariu,
quia ibi non est negligentia culpabilis.
- 40 Secundò, si exactor gabellæ deciperet transe-
tem cum mercibus.
- 41 Tertiò, si transportator mercium offerat se pa-
ratum solvere, sed Publicanus remittat.
- 42 Quartò, si Mercator non inveniat Gabellarii
in officio, & deponat super Bancum pæcu-
niam debitam pro gabella, evitat commissum.
- 43 Quintò, si quis faceret contractum nullum,
& invalidum, quo casu non debetur Gabella.
- 44 Sextò, pñna Commisoria non habet locum in
exemptis à Gabella.
- 45 Quando Clerici transportant res suas, & Ga-
bellarii velint Bulletas facere ad Portam
pro cautione, donec cognoscant, an bona sint
Clerici, & exempta, non posunt Gabellarii,
nec debent ullo modo exigere grossetum, alias
peccant, licet vidi judicatum, quod grossetu
solvant pro Custodia pignoris, at non dato pi-
gnore cessat bujusmodi titulus.
- 46 Septimo limitatur, quod Mercator non cadat in
pñnam commissi, si ex alio titulo ipse esset cre-
ditor, & sic uitatur compensatione, quia tunc
cessat negligentia.
- 47 Utrum pro foro conscientie Mercator teneatur
ad solutionem Gabellæ sub onere restitucionis
remissive.
- 48 Ignorantia Gabellæ impositæ regulariter non ex-
cusat à Commisso.
- 49 Minoris non solventes gabellam possunt purgare
moram, & penas Commisso evitare.
- 50 Quando negligentia famularum faciat incurre-
re Dominum in Commissum remissive, etiam,
quoad remedium.
- 51 Exempti à Gabellis, ut Rectores Provintiaru,
& Praesides non cadunt in Commisso.
- 52 Qualiter justificetur lex pñna Commisoriae, re-
solvitur justificari quatenus Princeps, & Ga-
bellarius, ita, & Mercatores exponunt se pe-
riculo lucri, & damni.

ARTICULUS XXVII.

De Negligentia Mercatorum.

N Mercatoribus, & Negotia-
toribus ferè universalis est ne-
gligentia de rebus spirituali-
bus, amantibus magis lucra
bonorum corruptibilium, quæ
æternorum, quod Christus Dominus ex-
pressit Mathei 22., figurata parabola ho-
minis Regis, qui fecit nuptias filio suo,
quod interpretatur Magnus Gregorius de
Nuptiis in desponsatione Christi Domini
cum Ecclesia, ad quarum nuptiarum par-
ticipationem vocavit multos, ut Sacramen-
torum, bonorumque spiritualium commu-
nicarent fideles, sed invitati neglexerunt,
& abierunt aliis in Villam suam, aliis ad
negotiationem suam, ut ergo ex negotia-
tione lucrum facerent, Divini Sponsi Cœ-
lestes nuptias neglexerunt, ut autem in-
telligan qualis sequatur pñna ex tanta cul-
pabili negligentia, eis dicitur, quod sint
vocati, sed non electi, dum dormierunt
sonnum suum omnis viri divitiarum, &
nihil invenerunt in manibus suis: Vita
namque præsens Mundi lucra lectantibus
nox est, aquisitio somniatum solatium,
pecuniarum possessio inutile pondus, immò
non possident, sed possidentur tamquam
servi subiecti Domino, ac propterea di-
cunt viri divitiarum, quia divitiae non sunt
virorum, sed ipsi divitiarum, & de eis,
postquam cœlestia neglexerint, terrena
verò anxia negotiatione quæsierint, veri-
ficatur illud, stulte hac nocte repetent à
te animam tuam, & ea quæ parati cuius
erunt. Multoties namque rapit Fiscus,
quæ non capit Christus, vel relinquunt alieni,
ingratisque divitias suas, ut neque post
mortem spiritualibus juventur suffragiis,
quæ neglexerunt viventes.

2 Nil magis desiderabile in mercatoribus,
quæ bona fides: Bald. in c. si pro debilitate
de officio delegati, in quibus nihil melius
bona fide, glo. in l. à Procuratore C. man-
dati, verùm non omnes diligenter servant
promissa, omisis enim, qui dolosè pleno
marsupio fugam arripiunt, de quibus Boer
decis. 215., aliqui tamen inventi sunt, qui

propter morositatem, & negligentiam in
adimplendis promissis, creditores suos no-
tabili afficiunt damno, ex quo postea con-
demnandi veniunt ad lucrum cessans, &
ad damnum emergens, quando reverà lu-
crum cessavit, aut damnum emersit; Rota
Genuæ decis. 30. num. 8., & 9., quod com-
muniter sentiunt Theologi, ut latè Gibelini.
de Usuris lib. 2. c. 5. art. 4.

3 Hocque præ ceteris velem Mercatoribus,
& Negotiatoribus memoriae indelebiliter
insidere, quod ubi pactum, aut promissio-
nem inierunt, se facturos, soluturos &c.
absque interpellatione constituunt in mo-
ra: Farinac. repert. judicial. q. 75. num. 14.,
Menoch. de arbit. Judic. casu 210. num. 20.,
Roland. Consil. 57. num. 41., & facit tex. in
l. stipulationes dividuntur, ubi D.D. ff. de verb.
obligat., ita ut teneantur ad interesse, quo
casu non excusantur, ex eo quod non fue-
rint interpellati: Gibalini. loco citat., ubi n.
4., ex pluribus ostendit, quod pactum id
potissimum operatur, ut negligens solvere,
quod debebat, teneatur ad interesse.

4 Hinc autem recolenda sunt, quæ notavi-
mus in prima parte de mora, quæ contra-
hitur, quando dies certa est apposita obli-
gationi solvendi, præstandi, faciendi &c.
Dies autem certa apposita in obligatione,
importat pactum tacitum, quod operatur
eundem effectum, ac exp̄sum l. 4. ff. de
pactis, l. cum quidam ff. de rebus creditis.

5 Suscipiens mandatum in mercatura, &
negotiatione, si negligens sit in executione,
vel administratione tenetur ad interesse,
nam in eo negligentia habetur pro culpa,
l. in re mandata C. mandati, ubi quod in re
sua quisque est moderator, & arbiter, at
in re aliena tenetur exactè, seu exactissimè
negotia aliena, suscepito mandato, gerere
l. diligenter ff. mandati, alias negligens tene-
tur ad damna, & interesse: Eminentissimus
D. Card. Cerrus decis. 582. num. 7. 16., Rota
Genuæ decis. 159., an vero negligens man-
datarius teneatur de culpa levi, vel etiam
levissima, distinguat glo. in eadem l. in re
mandata in V. exacto, si mandatum susce-
pit in